СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ „Д. А. ЦЕНОВ“ – СВИЩОВ

СЪЮЗ НА УЧЕНИТЕ В БЪЛГАРИЯ – КЛОН СВИЩОВ

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА
КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

Академично издателство „Ценов“
Свищов
2020

ПРОГРАМЕН КОМИТЕТ

Доц. д-р Иван Марчевски – Ректор на СА „Д. А. Ценов“ - Свищов
Проф. д.б.н. Диана Петкова – Председател на Съюза на учените в България
Доц. д-р Тодор Кръстевич – Зам. ректор „Научноизследователска и проектна дейност“ на СА „Д. А. Ценов“
Доц. д-р Красимира Славева – Председател СУБ – клон Свищов

ОРГАНИЗАЦИОНЕН КОМИТЕТ

Проф. д-р Атанас Атанасов
Доц. д-р Христо Сирашки
Доц. д-р Пепа Стойкова
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

Председател:
Проф. д-р Атанас Атанасов
Членове:
Проф. д-р Поля Ангелова
Проф. д-р Маргарита Богданова
Доц. д-р Красимира Славева
Доц. д-р Христо Сирашки

НАУЧНИ СЕКРЕТАРИ
Гл. ас. д-р Зоя Иванова
Гл. ас. д-р Любка Илиева

Публикуваните материали са рецензирани. Авторите носят отговорност за съдържанието на материалите, изразените мнения, използваните данни, цитираните източници и езиковото оформление на текстовете.

ISBN 978-954-23-1815-6

СЪДЪРЖАНИЕ

ИКОНОМИКС, ФИНАНСИ, ЗАСТРАХОВАНЕ, СОЦИАЛНО ДЕЛО

Напълно автоматизирания луксозен комунизъм – опит за подмяна на идеологията с технология
Проф. д.н. Борислав Борисов, докт. Дмитрий Лем 7

Бюджетно осигуряване на националната сигурност – състояние и тенденции за периода 2010 – 2019 г.
Проф. д-р Андрей Захариев, ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Русалин Русалинов.....18

За информационното общество в България – 30 години след началото на промените
Проф. д-р Йордан Василев 27

Човешките ресурси в здравеопазването (2009-2019 г.)
Доц. д-р Анастасия Марчева, гл. ас. Милена Владимирова.....35

Реформата в българското данъчно облагане и икономиката в сянка
Доц. д-р Валентин Милинов 43

Надзор върху застрахователната дейност в България в контекста на защитата на интересите на застрахованите
Доц. д-р Венцислав Василев 51

Българската икономика преди и след 30 години: източници на растежа
Доц. д-р Вера Пиримова 58

Глобализацията на съвременната икономика и мястото на България в нея
Доц. д-р Людмил Несторов 67

Осигурително-технически аспекти на взаимовръзката „вход – изход“ през призмата на адекватността и еквивалентността на пенсионноосигурителната система в България
Доц. д-р Пламен Йорданов, докт. Жанета Ангелова 76

Застраховането като възможност за осигуряване на допълнителен доход на хората в надработоспособна възраст
Доц. д-р Румен Ерусалимов 84

Конвергенция на финанси и застраховане в България –
проявления, тенденции, възможности
Доц. д-р Стоян Проданов.....93

Анализ на показателите за капиталова адекватност на банките
в България през периода 2007 – 2018 г.
Гл. ас. д-р Аглика Кънева 102

Еволюция на държавния надзор върху застрахователната
дейност в България
Гл. ас. д-р Анелия Панева 113

30 години пазарна икономика в България: ефекти върху заетостта
Гл. ас. д-р Елка Сярова.....121

Оценка състоянието на задлъжнялостта в подсектор
„Местно самоуправление“
Гл. ас. д-р Петко Ангелов, докт. Силвия Заркова.....129

Развитие и усъвършенстване на институционалната структура
на пазара на труда в България
Гл. ас. д-р Таня Илиева 137

Пъзел с изменчивостта – методология за тестване на БФБ
Гл. ас. д-р Цвета н Павлов 144

Осигуряване в Универсален пенсионен фонд – състояние
и възможности
Ас. д-р Йордан Йорданов.....153

Инвестирането във ВЕЦ като важен възобновяем енергиен източник
в България
Ас. д-р Стефан Станимиров, докт. Мирослав Костадинов.....161

Мястото на преките чуждестранни инвестиции
в българската икономика
Ас. Елица Петкова.....168

Парите – начален и краен стимулатор и ограничител на банковото
външнотърговско посредничество (Финансово-правни аспекти)
Ас. Игнат Папазов 177

Стрес тестовете на българската банкова система в контекста
на регулаторните изисквания на Базел III
Докт. Беатрис Любенова 184

Инвестиционните банки и ипотечните облигации
Докт. Борислав Киров 196

Презастраховането като инструмент за управление на риска
Докт. Вахан Бохосян 205

Отражение на петролните ценови шокове върху световната
икономика
Докт. Даниел Тунчев 211

Българският модел на системата „бонус-малус" и поредното
предизвикателство пред застрахователните компании
Докт. Михаела Монова 220

Проблеми и предизвикателства пред холдинговите дружества
в България
Докт. Теодора Цветкова 228

СЧЕТОВОДСТВО, КОНТРОЛ, АНАЛИЗ, СТАТИСТИКА

Същност и възможности за счетоводно отчитане
на специализираните пенсионни резерви в пенсионноосигурителните
дружества
Проф. д-р Атанас Атанасов 239

Съвременната агростатистика в България – началото
Проф. д-р Поля Ангелова 247

Стандартизация на счетоводството в предприятията от публичния
сектор в Република България
Доц. д-р Венцислав Вечев 255

Значими изменения в счетоводството в резултат на настъпилите
социално-икономически промени през последните 30 години
Доц. д-р Галина Чиприянова 261

Структурните промени в българската икономика и влиянието им
върху външната търговия и икономическия растеж
Доц. д-р Красимира Славева 270

Първи период в развитието на статистическия анализ
на „Отдалечени наблюдения“ ("OUTLIERS")
Доц. д-р Любомир Иванов **281**

Оценка на достъпа до интернет в дейността на предприятията
Доц. д-р Маргарита Шопова **288**

Стопански счетоводен анализ на ефективността и финансовата
стабилност на предприятието
Доц. д-р Марко Тимчев **296**

Правни аспекти на трансферното ценообразуване при данъчно
облагане в Р България
Доц. д-р Пенко Димитров **305**

Дуално или триално обучение по контролни дисциплини във висшето
образование – проблеми и предимства
Доц. д-р Пепа Стойкова **313**

Сравнителен анализ на финансирането на висшето образование
в страните от Европейския съюз
Доц. д-р Пламен Петков **324**

Предизвикателства пред одиторите в контекста на разширеното
докладване
Доц. д-р Силвия Костова **333**

Оценката на риска при извадковото изучаване в одита
Доц. д-р Стела Касабова **341**

Развитие на контрола върху акцизите през последните 30 години
Гл. ас. д-р Жельо Желев **347**

Мрежов модел за пътуване в България с БДЖ при планиране
на маршрут за пътуване с прикачване
Гл. ас. д-р Миглена Иванова **355**

Счетоводната професия в перспектива – умения и компетенции
Гл. ас. д-р Радосвета Кръстева-Христова **364**

Оценка на икономическото сближаване между областите в България
Гл. ас. д-р Тихомир Върбанов **371**

Проблеми при прилагането на разширения критерий на Дики-Фулър
Ас. д-р Евгени Овчинников 379

МЕНИДЖМЪНТ, МАРКЕТИНГ, МЕЖДУНАРОДНИ ОТНОШЕНИЯ ПЛАНИРАНЕ, ИНФОРМАЦИОННИ ТЕХНОЛОГИИ

Comparative Analysis of the Competitiveness of the Balkan Countries
Prof., PhD Lyubcho Varamezov.....387

Lean Management във висшето образование
Проф. д-р Маргарита Богданова 394

Стратегическият маркетингов мениджмънт – перспектива
за развитие на туристическите бизнес организации в България
Доц. д-р Ваня Григорова 403

Приложение на Big Data анализа за защита на информацията
Доц. д-р Веселин Попов, доц. д-р Петя Емилова 411

Проблемът с текучеството на персонала в българските предприятия
Доц. д-р Галина Захариева, докт. Дритон Сюлча.....419

Управление на преживяванията на персонала – фактор
за организационно развитие
Доц. д-р Ирена Емилова, гл. ас. д-р Милен Динков.....427

Подобряване на отрасловата свързаност чрез изграждане
на железопътния участък по коридор № 9
Доц. д-р Камен Петров, докт. Радослав Костев 436

Потенциал на индустриалния интернет за нещата за подобряване
на производствените процеси
Доц. д-р Наталия Маринова 445

Професионалното обучение и особености на системата
за професионално образование и обучение
Доц. д-р Христо Сирашки 453

Повишаване качеството на обслужване на клиенти чрез въвеждане
на нови технологии в търговията
Гл. ас. д-р Венцислава Минкова.....465

Предимства на гъвкавото управление на проекти и въздействието върху проектния риск
Гл. ас. д-р Евелина Парашкевова.....473

Социално-икономически промени - управленски аспекти
Гл. ас. д-р Елена Йорданова 481

Приложение на web 2.0 технологиите за споделяне на научни изследвания, ресурси и резултати
Гл. ас. д-р Кремена Маринова-Костова.....487

Съвременни предизвикателства пред управлението на регионалното развитие в Република България
Гл. ас. д-р Методи Иванов.....495

Маркетингови комуникации на българския бизнес в дигитална среда
Гл. ас. д-р Мирослава Ценкова 502

Местното самоуправление в България – някои основни постановки
Гл. ас. д-р Юлиян Господинов 510

Степен на интегрираност на приоритетите за интелигентна специализация в плановите документи
Ас. д-р Мариела Стоянова 518

Концепция за многостепенно управление: възникване, развитие, перспективи
Докт. Димитрина Проданова.....524

Развитие на електронната търговия в България през последните 30 години
Докт. Михаела Маркова.....533

ИКОНОМИКА НА ОТРАСЛИТЕ

Устойчивост в развитието на туризма в националната бизнес среда
Проф. д.ик.н. Таня Горчева 543

Българската индустрия – тридесет години по-късно
Проф. д-р Анета Денева.....551

Подпомагане на доходите на производителите от аграрния сектор
Доц. д-р Виолета Блажева 560

Съвременни измерения на управлението на талантите
Доц. д-р Искра Пантелеева 566

Значение на инфраструктурните коридори за регионалното икономическо развитие на България
Доц. д-р Камен Петров 574

Изследване на възможностите за развитие на туристическа дестинация „Свищов“
Доц. д-р Любка Илиева 583

Градско земеделие – алтернатива или необходимост
Доц. д-р Марина Николова 592

Теоретико-приложни аспекти на мърчандайзинга в българската търговска практика
Доц. д-р Петранка Мидова 603

Туристическите агенти, резервационните услуги на туроператорите и свързаните с тях дейности в България 30 години след началото на промените
Доц. д-р Петя Иванова 611

Изследване необходимостта от придобиване на търговски умения по женско предприемачество
Доц. д-р Светослав Илийчовски, доц. д-р Теодора Филипова 618

Бизнес среда и предприемаческа дейност на българските пивоварни предприятия
Доц. д-р Сергей Найденов 626

Атрибутивно анализиране на асортиментното разнообразие в точките на продажби
Доц. д-р Симеонка Петрова 634

Периодът на прехода – 30 години растеж на регионалните дисбаланси
Доц. д-р Тихомир Личев 642

Социална работа и социално предприемачество
Гл. ас. д-р Ваня Ганева 652

Анализ на сезонността в търговията
Гл. ас. д-р Венцислав Перков 660

Разкриване на нефинансова информация от големите български държавни предприятия
Гл. ас. д-р Емил Николов 667

Подходи за управление на риска в търговските предприятия
Гл. ас. д-р Зоя Иванова 676

Проблеми и предизвикателства пред развитието на туризма в България
Гл. ас. д-р Любомира Тодорова 684

Развитие на туристическа дестинация България като част от интернационалния туристически пазар
Гл. ас. д-р Павлин Павлов 690

Анализ на предприемаческите нагласи в България
Ас. д-р Ивайло Костов 698

Устойчиво развитие на българската индустрия
Докт. Айтен Сабри 706

Значение на пътната инфраструктура като фактор за подобряване състоянието на горскостопанските предприятия
Докт. Руслан Коларов 714

Анализ на възможни решения за преодоляване на височинните ограничения и ограниченията в газенето през канала море-езеро за по-големи плавателни съдове създавани от Аспарухов мост
Инж. Дойчин Ников, Красимира Вангелова 722

НАУЧНО-ПРАКТИЧЕСКА КОНФЕРЕНЦИЯ

ИКОНОМИКАТА НА БЪЛГАРИЯ – 30 ГОДИНИ СЛЕД НАЧАЛОТО НА ПРОМЕНИТЕ

Свищов, 22 ноември 2019 г.

Сборник с доклади

Конференцията е посветена на 75 години от създаването на Съюза на учените в България

ISBN 978-954-23-1815-6

Издателство и печат: Академично издателство „Ценов”
Свищов, ул. Градево № 24

740

ОСИГУРЯВАНЕ В УНИВЕРСАЛЕН ПЕНСИОНЕН ФОНД – СЪСТОЯНИЕ И ВЪЗМОЖНОСТИ

Ас. д-р Йордан Стефанов Йорданов
Катедра „Застраховане и социално дело“
Стопанска академия „Д. А. Ценов“ – Свищов
e-mail: y.yordanov@uni-svishtov.bg

Резюме: *В настоящата научна разработка се представя основната идея на многоколонния пенсионен модел и накратко са изложени принципните и организационни моменти от функционирането му. Вниманието е насочено към проблемите на осигуряването в Универсален пенсионен фонд. Твърдението в доклада е, че осигуряването в тази част на многоколонния пенсионен модел, не би могло да предостави дългосрочна социална сигурност на голяма част от правоимащите лица. Аргументите в тази посока се базират на анализ на актуална статистическа информация и допълнителни изчисления. Потенциалните предложения, свързани с въвеждане на нов вид плащане и преминаване от индивидуално към колективно разпределение на натрупаните средства, при запазване на капиталовия принцип, са възможност, която би имала за резултат повишаване степента на социална сигурност на българските пенсионери в неблагоприятни социалноикономически и демографски условия.*

Ключови думи: *социална защита, универсален пенсионен фонд, пенсионно-осигурителен модел, пенсионен доход.*

JEL: *G22; G28.*

UNIVERSAL PENSION FUND INSURANCE – STATE AND OPPORTUNITIES

Assist. Prof. Yordan Stefanov Yordanov, PhD
Department of Insurance and Social Security
D.A. Tsenov Academy of Economics – Svishtov
e-mail: y.yordanov@uni-svishtov.bg

Abstract: *This research paper presents the basic idea of the multi-pillar pension model and briefly outlines the principal and organizational aspects of its functioning. The attention is paid to the problems of universal pension fund insurance. The paper states that social insurance in this part of the multi-pillar pension model would not be able to provide long-term social security to a large number of eligible people. The arguments in this regard are based on the analysis of current statistical information and additional calculations. The potential proposals related to the introduction of a new type of payment and the transition from individual to collective distribution of the accumulated funds, while maintaining the*

capital principle, are an opportunity that would result in increasing the level of social security of Bulgarian pensioners in adverse socio-economic and demographic conditions.

Keywords: *social protection, universal pension fund, pension insurance model, retirement income.*

JEL: *G22; G28.*

Въведение

Съвременните социално-икономически и демографски тенденции отправят сериозни предизвикателства пред социалнозащитната система на страната и особено пред пенсионната ни система. По данни на Комисията за финансов надзор (КФН) към юни 2019 година в Универсален пенсионен фонд (УПФ) се осигуряват 3 765 527 лица, а общата натрупана сума е над 10,5 млрд. лв. Според осигурителното законодателство предстои (2021 за жените и 2024 година за мъжете) една част от тези лица да придобият право на плащания. Актуален е въпросът дали плащанията, като размер и степен на предоставяне на социална сигурност, ще отговорят на очакванията, предварително заложени като цел на втори стълб и дали двете пенсии (допълнителната пенсия от УПФ и пенсия в намален размер от публичното пенсионно осигуряване) няма да се окажат по-малко от една (пълният размер на пенсията от фонд „Пенсии“) при избор и упражняване на правото на чл. 4 б от Кодекса за социално осигуряване (Кодекс за социално осигуряване, 2019).

I

Българската пенсионна система е изградена по логиката на многоколонния модел на организация, наложен като философия на пенсионната реформа от началото на века. В своята цялост, многоколонният модел на пенсионната система обхваща следните взаимнодопълващи се форми на организирана защита, основани на различни принципи: публично пенсионно осигуряване с интегрирани елементи на обезпечаване, допълнително задължително пенсионно осигуряване и допълнително доброволно пенсионно осигуряване.

Публичното пенсионно осигуряване е първият стълб на многоколонния модел в България. Той се основава на солидарност, взаимо-

помощ, задължително участие при разходопокривен принцип на финансиране с осигурителни вноски от осигурени лица и осигурители и държавни трансфери.

За разлика от първият стълб на пенсионната система, вторият – допълнително задължително пенсионно осигуряване се изгражда на капиталов принцип, индивидуално натрупване и разпределение на средствата. Осигуряването се извършва в два вида пенсионни фондове управлявани от частни пенсионни компании – Универсален пенсионен фонд (УПФ) и Професионален пенсионен фонд (ППФ). На допълнително задължително пенсионно осигуряване в УПФ подлежат лица родени след 31.12.1959 г., ако са осигурени във фонд „Пенсии“, съответно във фонд „Пенсии за лицата по чл. 69“ на ДОО, при условие, че не са се възползвали от правото си по чл. 4 б от Кодекса за социално осигуряване (КСО) (Концепция за регламентиране на фазата на изплащане от допълнително задължително пенсионно осигуряване, 2018). Размерът на плащането от вторият стълб се определя на база на натрупаното в индивидуалната партида и периода на получаване.

Допълнителното доброволно пенсионно осигуряване в България е форма на пенсионноосигурителна защита, която допълва публичното осигуряване, като се организира на основата на доброволност и капиталов принцип. Осигуряването се извършва в два вида пенсионни фондове – Допълнителен доброволен пенсионен фонд (ДПФ) и Допълнителен доброволен пенсионен фонд по професионални схеми (ДПФПС).

Дизайнът на многоколонната пенсионноосигурителна защита цели постигане на относителна устойчивост и независимост на пенсионната система от протичащите процеси на демографско застаряване на българското население и гарантиране на общ коефициент на заместване на получавания доход от порядъка на 70-80% и по-висока степен на социална сигурност.

II

По данни на КФН общият брой на осигурените в УПФ към 31.12.2018 г. е 3 731 166 лица. Средния размер на натрупаните средства на едно лице[1] към същата дата е 2 995,59 лв., общо за двата пола (за

[1] По данни на КФН при изчисляването на средния размер на натрупаните средства на едно осигурено лице, не са включени лица по § 4б, ал.1 от ПЗР на КСО, по чиито партиди няма натрупани средства и партидите на резерва за гарантиране на минималната доходност.

жените е 2 841,52 лв., а за мъжете 3 140,84 лв.), а за лицата във възрастовия диапазон 55-59 години 3 734,02 лв. (Осигурени лица и натрупани средства във фондовете на допълнителното задължително пенсионно осигуряване към 31.12.2018 г., 2019). Към 30.09.2019 година последната сума нараства на 4 194,53 лв. Натрупаната сума варира на индивидуална основа предимно според периода на осигуряване, размера на осигурителната вноска и осигурителният доход.

Средноаритметичната доходност на Универсалните фондове за периода 2014-2018 година (период от пет години) е 2,79%[2], постигната при средно Стандартно отклонение[3] от 2,81[4] и коефициент на Шарп[5] 1,90.

Инфлацията по данни на Националния статистически институт (НСИ) за анализирания период е 5,2% или средногодишен процент от 1,04% (Калкулатор за инфлация НСИ, 2019). Това означава, че реалната доходност на УПФ е 1,75% средногодишно при ръст на осигурителния доход, по данни на НОИ, от 6,02% средногодишно или 30,1% целия период (2014-2018 г.). С други думи, ръстът на осигурителният доход, който е основен параметър при изчисляване на размера на пенсията за осигурителен стаж и възраст, нараства с двойно по-бърз темп. В тази връзка се загатва и за проблема с величината на двете пенсии от многоколонния осигурителен модел.

Към момента допълнителното задължително пенсионно осигуряване в УПФ не изплаща пенсии за старост, тъй като се намира във фазата на натрупване. Очаква се изплащането да стартира през 2021 г. за жените и 2024 г. за мъжете, когато първото поколение на правоимащите лица (родени след 31.12.1959 г.) навършат пенсионната възраст по чл. 68 ал.1 от КСО.

Данните за средния размер на натрупаните средства в индивидуалните партиди и ниските нива на постигната доходност дават основание да се очаква, че размерите на плащанията от УПФ ще се разминават с прогнозните, а целево заложеният Коефициент на заместване на дохода няма да бъде постигнат, на този етап и по този начин на

---

[2] Изчисления на автора по данни на КФН за доходността на отделните УПФ.

[3] Стандартното отклонение е статистическа мярка за разсейването на стойностите на една случайна величина около нейната средна аритметична или очаквана стойност. Показва при каква степен на риск е постигната доходността на фонда.

[4] Изчисления на автора по данни на КФН за стандартното отклонение на отделните Универсални пенсионни фондове, по години за периода 2014-2018 г.

[5] Коефициентът на Шарп представлява отношение на постигнатата доходност над безрисковата (т.нар. рискова премия) към стандартното отклонение на доходността. Показателя дава информация за размера на полученото възнаграждение (рискова премия) за единица поет риск.

функциониране на втория стълб на многоколонната пенсионноосигурителна защита у нас.

По съществения проблем във втория стълб е свързан с подготвените от Министерството на труда и социалната политика нормативни промени в частта регламентиране на фазата на изплащане на пенсии от УПФ, според който ще съществуват три пенсионни продукта – пожизнена[6], разсрочена и еднократна пенсия. Предложението за придобиване на правото на един от трите продукта е обвързано с размера на натрупаните средства и респективно величината на изчислената пенсия. Така пожизнена пенсия ще се изплаща при размер на допълнителната пенсия, представляващ 15% от минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст[7] или 32,90 лв. Ако натрупаната сума във фонда е до трикратния размер на минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст се изплаща еднократно при придобиване на правото, а в останалите случаи разсрочено, според желан период от лицето. Така при вторият и третият пенсионен продукт социалната сигурност на пенсионерите е сериозно засегната и намалена. В тази връзка настоящия доклад си поставя за задача да разгледа ситуацията на първите пенсионери, придобиващи право на плащане от УПФ, които в масовия случай ще бъдат засегнати.

Ако приемем условно, че жена на 59 г. и 10 м. има натрупана сума от 4 194,53 лв., която ще се осигурява още 1 г. и 10 м. до навършване на възрастта по чл. 68 ал. 1 от КСО за жените[8], съответно придобиване на право на плащане от фонда, което условно приемаме да се извърши върху среден осигурителен доход за страната[9] от 945 лв. и при 2,79% доходност. Натрупаната сума към датата на пенсионирането ще бъде 5 486 лв. Изчисленият размер на пенсията при отчитане на средната продължителност на живота[10], която използваме като период на основата, на който ще изчислим плащането, е 398,6 лв. годишно или 33,6 лв. месечно. Плащането се изчислява като срочна пренумерандо

---

[6] При този продукт са предложени и някои разновидности, като пожизнена пенсия с гарантиран период.

[7] След актуализацията с 5,7% от 1.06.2019 г. минималната пенсия за осигурителен стаж и възраст е 219,43 лв.

[8] Пенсионна възраст от 61 г. и 8 месеца.

[9] Средномесечният осигурителен доход за страната за периода от 01.08.2018 г. до 31.07.2019 г. е 945,00 лв.

[10] Според Таблиците за смъртност и средна продължителност на живота, средната продължителност на живота на жените е 79,5 години, което при пенсионна възраст за жените от 61 г. и 8 месеца за 2021 г. означава средна продължителност на получаване на пенсия от 18 години.

рента (Ерусалимов, Актюерска техника в застраховането, 2012а, стр. 39). Сумата от 33,6 лв. е на границата, при която лицата биха имали право на пожизнено плащане. Това означава, че условно всички лица с натрупани средства под средните няма да получат този пенсионен продукт, в резултат на което ще бъдат лишени от дългосрочна социална сигурност. В този случай би било разумно лицата, индивидуално да разгледат възможността да се възползват от правото си по чл. 4 б от КСО, като прехвърлят средствата към НОИ и получат пълния размер на пенсията за стаж и възраст пожизнено. Възможности в посока усъвършенстване и преодоляване на недостатъците на еднократното и разсроченото плащане, като продукт на пенсионната система, ще бъдат разгледани в третата част на разработката.

III

Философията на втория стълб на многоколонния модел е да предложи коефициент на заместване на дохода от порядъка на 20% от получаваните доходи, при осигурителен стаж от 40 години. Базирайки се на средния размер на натрупаните средства, в индивидуалните партиди на едно осигурено в УПФ лице и според направените изчисления, размера на пенсията не би могъл да отговори на предвидения коефициент на заместване. Също значим проблем при изплащането на пенсиите е, че голяма част от тези плащания ще бъдат еднократни или срочни, а не пожизнени. Това е сериозен пропуск при функционирането на втория стълб и кореспондира директно със степента на социална сигурност, предоставяна от пенсионния модел. В тази връзка следва да се търсят възможности в посока преодоляване на очертаните слабости.

Една от тях се изразява в това лица, нямащи право на плащане с пожизнен характер, при определени доходни и имуществени критерии, предвид специфичните потребности на лицата с нарастването на възрастта, функция от старостта, да получат добавка, имаща характер на подпомагане, изплащана от системата за социално подпомагане. Финансирана с бюджетни средства, предлаганото плащане, следва да гарантира, предимно под формата на услуги и здравни грижи и според конкретните потребности на отделните лица, загубената социална сигурност, резултат от правото на срочно или еднократно плащане.

Осигуряването в УПФ притежава потенциал, който би могъл да бъде разгърнат при евентуални нормативни промени, регламентиращи съблюдаването на принципа на солидарност при разпределението на осигурителния фонд, при отпадане на наследяване на парични суми от

наследниците на починалото осигурено лице или пенсионер[11] (Ерусалимов & Илиева, Допълнително пенсионно осигуряване – индивидуално или колективно разпределение на пенсионния фонд, 2013). Това би позволило чувствително повишаване размерите на плащанията, а оттам и Коефициента на заместване на дохода при пенсиониране, което е основната идея и цел на допълнителното социално осигуряване, като част от съвременният многоколонен осигурителен модел в България.

Предложението има своите икономически, социални и демографски аргументи, които би следвало да бъдат разглеждани като възможност в настоящите социалноикономически и демографски условия, без драстични данъчно-осигурителни промени, да се постигне резултат върху степента на социалната сигурност. То би следвало да бъде поставено за разглеждане пред широката общественост, като се представят и разяснят, безпристрастно, положителните и отрицателните страни, единствено и само в контекста на смисъла и логиката на пенсионното осигуряване и пенсионният модел, а именно да осигури средства, обслужващи потребностите на лица от определена осигурителна съвкупност в периоди на неработоспособност при изпълнение на предварително заложени нормативни изисквания.

Заключение

Проблемите на структурирането на социалната защита, от която зависи и степента на социална сигурност в съвременното общество, са едни от най-важните проблеми на социалната политика. Настоящата разработка представя един от значимите и актуални проблеми на пенсионния модел, който следва да търси решение имащо за резултат постигане на социална защита, гарантираща приемливо ниво на социална сигурност. В тази връзка очертаните възможности могат да повишат, както размера на плащанията, така и степента на социалната сигурност на българските пенсионери. Направените предложения би следвало да се разглеждат, като първа стъпка на комплекс от промени, търсещи

[11] Ерусалимов и Илиева развиват идеята за колективност при разпределение на натрупаните средства във фазата изплащане на пенсии от УПФ, в контекста на противоречие между актюерските принципи за индивидуалност и разпределение на натрупаните средства на основата на средната продължителност на живота. Авторите достигат до извода, че „изплатените суми на наследниците ще са почти равни на плащаните пенсии“. В тази връзка те правят предложение „…за преосмисляне на някой текстове на Кодекса и преминаване от индивидуално към колективно допълнително пенсионно осигуряване“.

гъвкав и високо адаптивен социалнозащитен модел, отговарящ на съвременните неблагоприятни социално-икономически и демографски условия и очертали се тенденции.

Библиография

Ерусалимов, Р. (2012а). *Актюерска техника в застраховането.* Фабер.

Ерусалимов, Р., & Илиева, Т. (2013). Допълнително пенсионно осигуряване - индивидуално или колективно разпределение на пенсионния фонд. *Бизнес управление*, стр. 38-60.

Калкулатор за инфлация НСИ. (2019). Извлечено от Национален статистически институт: https://www.nsi.bg/bg/content/2539/%D0%BA%D0%B0%D0%BB%D0%BA%D1%83%D0%BB%D0%B0%D1%82%D0%BE%D1%80-%D0%BD%D0%B0-%D0%B8%D0%BD%D1%84%D0%BB%D0%B0%D1%86%D0%B8%D1%8F%D1%82%D0%B0

Кодекс за социално осигуряване. (2019). Извлечено от Национален осигурителен институт: http://www.nssi.bg/images/bg/legislation/Codes/KCO.pdf

Кодекс за социално осигуряване 2019, чл.70, ал. 1, 2 и 3. (н.д.). Извлечено от Национален осигурителен институт: http://www.nssi.bg/images/bg/legislation/Codes/KCO.pdf

Кодекс за социално осигуряване, чл. 131 ал. 2. (2019). Извлечено от Национален осигурителен институт: http://www.nssi.bg/images/bg/legislation/Codes/KCO.pdf

Концепция за регламентиране на фазата на изплащане от допълнително задължително пенсионно осигуряване. (април 2018 г.). Изтеглено на 2018 от Министерство на труда и социалната политика: www.mlsp.government.bg/index.php?section=CONTENT&I=230&lang

Осигурени лица и натрупани средства във фондовете на допълнителното задължително пенсионно осигуряване към 31.12.2018 г. (2019). Извлечено от Комисия за финансов надзор: https://www.fsc.bg/bg/pazari/osiguritelen-pazar/statistika/statistika-i-analizi/2018/

https://www.mlsp.government.bg/

http://www.nssi.bg/

https://nap.bg/

https://www.fsc.bg/bg/

https://www.nsi.bg/

http://www.asp.government.bg/